

# דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשב"ק פרשת במדבר תשפ"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף תמ"ב

## דרשת פרקי אבות

עבודת הכנה שיש בכל מצוה, שבזה עושה עצמו כלי האור של המצוה. ולפי ריבוי ההכנה מתגדל הכלי שיוכל לקבל יותר ויותר, ולהתעצם בקדושת המצוה ואורה. ושוב כאשר באו למדבר סיני, הוסיף ה' עליהם עוד פרטים להכנה, לך אל העם וקדשתם היום ומחר, והיו נכונים ליום השלישי (יט-י). וכל אחד לפי הכנתו זכה לקבל אורה של תורה. וכמו שדרשו (שמו"ר ה-ט) קול ה' בכח (תהלים כט-ד), כל אחד ואחד לפי כחו ע"ש.

**ואמרו** (אבות ב"ב) התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך. והיינו כי ירושה אדם זוכה בלי שום פעולה של הכנה מצדו, וכאשר מת אחד מקרובותיו, הוא יורש כל הונו מרגע אחד לחבירו. לא כן היא התורה, כאשר בא זמן מתן תורתנו אי אפשר להתעצם עם התורה בלי הכנה, והתקן עצמך מתחלה ללמוד תורה, שאינה ירושה לך, ולפי ההכנה יזכה לאורה. אמנם מצינו שהכתוב אומר, תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב (דברים לג-ד), הרי שהכתוב קורא את התורה שהיא מורשה.

**והנה** פסוק זה יש לה חשיבות יתירה, וכדאיתא בגמרא (סוכה מב.) קטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה. תורה מאי היא, אמר רב המנונא תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ע"כ. ואיתא בגמרא (בבא בתרא יד.) אמרו ליה רבנן לרב המנונא, כתב רבי אמי ארבע מאות ספרי תורה, אמר להו דלמא תורה צוה לנו משה מורשה כתב [ארבע מאות פעמים, אבל ארבע מאות ספרי תורות לא כתב, דאין פנאי לאדם אחד לכתוב] ע"כ. ובתוספות הרא"ש (שם) דסופרים כתבו עבורו ארבע מאות ספרי תורה, וכשהגיעו לפסוק זה הודיעו לרבי אמי, והוא כתב פסוק זה בכל ספר ע"כ. ומצינו במתן תורה שאמר ה' למשה, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (יט-ג), ובמדרש (שמו"ר כח-ב) בית

רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק וכו' (אבות ו-א) ע"כ. ובביאורו נראה, אנו עומדים כעת בסיום ימי הספירה, יום המיוחס, סמוך ונראה לזמן מתן תורתנו. היום אמרנו יחד קול אחד, כל אשר דבר ה' נעשה (שמות יט-ח). וכמו שמתן תורה מתעורר בכל שנה ושנה, כמו כן ההכנה לקבלת התורה. – והיום מתעורר בכל שנה ושנה אתערותא של הקבלה, אשר אמרנו אז שמוכנים אנו לעשות כל מצות התורה שיצוה לנו ה'. וכאשר נתראה ה' למשה במראה הסנה לעשותו שליח לגאול את ישראל ממצרים, אמר לו, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה (שמות ג-ב), שהודיע לו ה' שאחר יציאת מצרים יבחר ה' אותנו לו לעם ונקבל התורה. וגם הודיע לו מקומו שזה יהיה בהר סיני. ומשה הודיע זאת אחר כך לבני ישראל, וכמו שנאמר (שם ו-ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו', ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים. ובני ישראל כאשר יצאו ממצרים השתוקקו לקבל את התורה, והיו סופרים במדבר יום יום, מספר הימים שלפניהם שאז יזכו להיות לעם ה'.

**ומבואר** בחינוך (מצוה שו) שזהו טעם ספירת הימים מפסח עד עצרת, להראות בנפשינו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם, כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. והוא שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן ע"כ.

**והימים** הללו היו ימי הכנה לקבלת התורה, לעשות עצמם כלי מוכן לקבלת אורה של תורה. שזהו

בתורה לשמה מגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר והולך וכנהר שאינו פוסק.

**ולכן** מלמדין את התינוק פסוק זה, תורה צוה לנו משה מורשה, כדי ליתן חיזוק ללומדיה, הלא התורה ארוכה כל כך, ומתי יוכל להגיע להשיג התורה הזו ועומקה. אבל האמת היא, שאין מתבקש מהאדם אלא היגיעה על התורה, ובסופו יתגלה לו כל מה שטמונה בהתורה, ויגעת ומצאת תאמן, אחר היגיעה יש מציאה, והתורה היא ירושה, שזוכין להארת התורה, כמו ירושה שנופלת לאדם.

\*

**והנה** אחרי שיצאו ממצרים המתינו שבעה שבועות עד שניתנה להם התורה. ומבואר בזה"ק (ח"ג צו.) שהוצרכו לספור ספירת טהרתם שבע שבתות, כדרך שבעה נקיים אשר צוה ה' לזבה ע"כ. (עיין באור החיים הק' שמות יט-א.) אך יש בזה עוד, כי הרי אמרו (אבות ו-ו) שהתורה נקנית במ"ח דברים וכו' ע"ש. והיינו שכל דבר שבעולם לא נעשה מקושר אל האדם רק בקנין, וכל חפץ וכל בהמה וכל בית יש לה קנין שבוה נעשה שלו. והאשה נקנית בשלשה דרכים (קידושין ב.). וכל זמן שלא נעשה הקנין, הגם שהדבר הזה הוא ברשותו, אין להאדם שום קשר עם הדבר ההוא. ועל דרך זה בתורה, יכולים ללמוד ולהבין ולהשכיל, אבל שיהא מקושר עם התורה, ולהתעצם עמה, אי אפשר רק בקנינים אלו. וכל דבר שבעולם סגי לה בקנין אחד, לא כן התורה צריכה מ"ח קנינים, ורק אז נגמר קנינו עם התורה, להיות התורה נקראת תורתו.

**ולכן** אחר יציאת מצרים הוצרכו להמתין שבעה שבועות עד קבלת התורה, כדי שבכל יום יוכלו להתעצם בקנין אחד, עד שיעברו מ"ח ימים של קנין התורה, ורק אז יוכלו לקבלה מפי ה'. ומזמן יציאת מצרים עד עצרת יש מ"ט ימים, אך ביום הראשון ליציאתם הוצרכו למנוחה, ועל דרך שאמרו במתן תורה, יומא קמא לא אמר להו ולא מידי (שבת פג.) ומאז התחילו לעבוד על קניני התורה, יום אחר יום, עד אחר שעברו מ"ח ימים, והיו ראויין לקבל התורה.

**גם** יש בימי הספירה שבעה שבועות, לתקן בהם השבע מדות שיש באדם, וכל שבוע יש בה שבעה ימים, לתקן כל מדה בשבע פרטותיה, כי תיקון המדות היא גם כן הכנה לקבלת התורה, וכמאמרם דרך ארץ קדמה לתורה (ויק"ר ט-ט). ואיתא במשנה (אבות ג-ו) אם אין דרך ארץ אין תורה, ופירש הרבינו יונה, רצה לומר שצריך תחלה לתקן את עצמו במדות, ובוה תשכון התורה עליו, שאיננה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות, לא שילמוד התורה ואחר כך יקח לו המדות, כי אי אפשר. וזהו כענין שנאמר (שמות כד-ו) נעשה ונשמע עכ"ל. ומטו משמיה של הרה"ק רבי

יעקב אלו הנשים, ותגיד לבני ישראל אלו האנשים ע"כ. וכתוב בספר מושב זקנים (לבעלי התוספות) דבזכותה של לאה זכו תחלה לדיבור, שהיתה נותנת על לבה נוכלא של זהב, ובה חקוק תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, ובה היתה הוגה יומם ולילה. ולכן עיני לאה רכות (בראשית כט-יז), מזהרירות של זהב, לפיכך זכו צאצאיה בתורה מקודם ע"כ. והיינו כי לאה היתה אמה של שש שבטים, והיתה תלוי על לבה הפסוק של תורה צוה, כדי שכאשר תחבק את ילדיה, יהיו דבוקים להפסוק של תורה צוה, ויאיר גם עליהם זהרורית מפסוק זה שבתורה ע"כ. ולכאורה הרי התורה אינה ירושה לך, והכתוב קורא אתה מורשה.

**אך** הענין הוא, דאיתא בגמרא (מגילה ו:) אם יאמר לך אדם, מצאתי ולא יגעתי [בתורה] אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן. ולכאורה אם יגע מתחלה אין זה מציאה, כי מציאה היא בהיסח הדעת. ופירשו הכוונה, דזהו על דרך שאמרו (סנהדרין טז.) נפש עמל עמלה לו [מפני שעמל בתורה תורה עומלת לון] כי אכף עליו פיהו [מפני שהוא משים דברים בפיו תמיד כאוכף שעל החמור] (משלי טו-כו), הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר [שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסתריה, וכל כך למה, מפני שאכף, שכפף פיהו על דברי תורה] ע"כ. וכעין זה אמרו (שבת קד.) בא לטהר מסייעין אותו, שכאשר האדם מתחיל מצדו להתקרב לה', ובא לטהר, אז זוכה לסיוע מן השמים הרבה יותר ממה שקירב עצמו. וכמאמרם (יומא ט.) והתקדשתם והייתם קדושים (ויקרא יא-מד), אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה. ולכן אחר שיגע האדם בתורה, הוא משיג לא רק לפי ערך יגיעתו, אלא הוא מוצא מציאה, כי התורה עצמה שלמד מבקשת מקונה למסור לו טעמי תורה וסתריה. ונפתחו לו מעיינות של התורה, הרבה יותר ממה שיגע עליה, ויגעתי ומצאתי תאמן, שאחר היגיעה זוכה למציאה, אבל בלי יגיעה מתחלה אינו מוצא דבר.

**וכמו** כן היה במתן תורה אצל משה רבינו, שאמר הכתוב ומשה עלה אל האלקים, ויקרא אליו ה' מן ההר (שמות יט-ג), ופירש באור החיים הק', שמשה זירז עצמו בהגיעו להר סיני לעלות אל האלקים, ועל ידי האתערותא דלתתא של עליית משה, תיכף קרא לו ה', שמתחלה הוצרך ומשה עלה, ושוב בא קריאת ה' אליו ע"ש.

**וזהו** שאמרו התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, בלי יגיעה והכנה מתחלה לתורה, אין התורה ירושה, ולא יגעת ומצאת אל תאמן. אבל אחר שעשה עצמו מתחלה כלי, שיגע על לימודו, אז תורה צוה לנו משה מורשה, יתגלה לפניו עומק התורה בהארה מן השמים, כמו ירושה שנופלת לאדם. ועל זה אמרו, דכל העוסק

ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא (תענית ט), וכל הנגלות והנסתרות שבתורה רמוזה בתוכה. וגם הלוחות של עשרת הדברות היה כלול בתוכה כל התורה כולה, וכמבואר ברש"י (שמות כד-יב) ויאמר ה' אל משה, עלה אלי ההרה והיה שם, ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם (ברכות ה.) ע"ש.

**זכמו** כן כל השבע חכמות שיש בעולם הכל רמוזה בהתורה, וכמבואר בהקדמת הרמב"ן (על התורה) כי שלמה המלך שנתן לו אלקים החכמה והמדע, הכל מן התורה היה לו, וממנה למד עד סוף כל התולדות, ואפילו כוחות העשבים וסגולתם, עד שכתב בהם אפילו ספר רפואות, וכענין שכתוב (מלכים א ה-ג) וידבר על העצים מן הארו אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר ע"כ.

**והנה** כל התורה שיש בידינו היא טפה מן הים נגד עומק סופה של תורה, עד שאמרו (קה"ר ב-א) כל התורה שאת למד בעולם הזה, הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא ע"ש. ועל זה רמזו במדרש (ויק"ר יג-ג) כי תורה מאתי תצא (ישעיה נא-ד), אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא, חידוש תורה מאתי תצא ע"כ. שיתגלה לנו דברים חדשים שגנוזה בהתורה. וגם חלק תורה זו של תורת עולם הבא, טמונה ורמוזה בתורה שבכתב. ולכן נקראת התורה בשם 'חמדה גנוזה' (שבת פח:), כי כל הדברים החמודות גנוזות הן בהתורה.

**זכבר** דברנו דכדי לקרב זאת להשכל, המציאו בדורות אלו כלי הנקרא קומפיוטר, ועל מתכת קטנה (הנקרא טשי"פ) טמונה בתוכה רבי רבבות עינים וידיעות, רק יש לידע איך להשתמש בה, שיאירו נגד עיניו מה שגנוזה בה. וכמו כן חכמי ישראל יש להם עינים טהורות לראות בהתורה ולהשיג ממנה מה שטמונה בתוכה. ועל זה אמרו (אבות ה-ב) הפוך בה והפוך בה דכולה בה, ובה תחזי.

**והנה** בסיני קיבל משה לעצמו כל התורה כולה, גם מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו (ויק"ר כב-א), אבל משה לא לימד את ישראל ארבעים שנה רק מה שניתנה לו רשות לגלות, ומאז ולהלאה חכמי ישראל מתגלה להם יום יום חידושי תורה, עד שכבר נתחברו רבבות ספרים של חידושי תורה על כל פרט ופרט ממצות התורה. וגם כהיום מתחדש בכל יום ויום אלפי חידושים בבתי מדרשות, שמאיר ה' עיני חכמי ישראל בלימוד תורתם. וכמבואר בטורי זהב (אור"ח סימן מז סק"ה) דלכן תיקנו בברכת התורה לחתום ברוך אתה ה' נותן התורה, שהוא לשון הודה, שהוא יתברך נותן לנו תמיד בכל יום תורתו, דהיינו שאנו עוסקים בה וממציא לנו הוא יתברך בה טעמים חדשים ע"כ.

**והיוצא** לנו מזה, כי עצם חכמת התורה אין לה סוף, ובסיני נתגלה לישראל רק חלק מהתורה הנוגע

בונם מפרשיסחא זצ"ל שאמר, שלכן לא נכתבה בתורה טוהר המדות של אדם, כי אין מקומה בהתורה אלא לפנינה, ומי שאינו שלם במדות, אין התורה מסורה לו.

\*

**הכתוב** אומר, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (איוב יא-ט). ויפלא למדוד חכמת התורה באורך ורוחב של הארץ והים, כי חכמה נמדדת בעמקות, ולא כדומם שנמדדת בארכה ורחבה.

**ונראה** דאיתא בגמרא (חגיגה יב.) אמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקב"ה את העולם, היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקב"ה והעמידו, שנאמר (איוב כו-יא) עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית לה-יא) אני א-ל-שד"י, אני הוא שאמרת לעולם די. אמר ריש לקיש בשעה שברא הקב"ה את הים היה מרחיב והולך, עד שגער בו הקב"ה ויבשו, שנאמר (נחום א-ד) גוער בים ויבשהו ע"כ. ובמדרש (ב"ר ה-ח), ויקרא אלקים ליבשה ארץ (בראשית א-י), למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה וכו', אני א-ל-שד"י, אני שאמרת לשמים וארץ די, שאלמלא כן, היו מותחין והולכין עד עכשיו ע"כ. ויש להבין הכוונה בזה, שהארץ והשמים והים רצו להתרחב עד אין שיעור, ובלי גערת ה', גם כעת עדיין היו מתרחבים.

**ובאמת** מצינו בהארץ גם אחר שנבראו מדה זו, שבידה להתרחב ולהתכווץ, וכמאמרם (גיטין נו.) ששים רבוא עיירות היו לו לינאי המלך בהר המלך, וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים, חוץ משלש שהיו בהם כפלים כיוצאי מצרים וכו'. אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא, ואפילו שיתין ריבוותא קני לא מחזיק. אמר ליה ההוא צדוקי לרבי חנינא, שקורי משקריתו. אמר ליה ארץ צבי כתיב בה (ירמיה ג-ט), מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, אף ארץ ישראל, בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמרא ע"כ. ומצינו כיוצא בה בבית המקדש, שעשרה נסים נעשו שם לאבותינו, עומדים צפופים ומשתחיים רווחים (אבות ה-ה). וברש"י כשהיו משתחיים כלפי השכינה, לבקש ולשאל כל אחד כפי צרכיו, היה ריוח כל כך, שהיה בין אחד לאחד ד' אמות, כדי שלא ישמע אחד תפלת חבירו ע"כ. וצריך ביאור טעמו, שארץ דומם תוכל להתרחב.

**ונראה** דהנה התורה היא חכמתו של הקב"ה, אשר הוא וחכמתו אחד, הוא היודע והוא המדע (רמב"ם ה' יסודי התורה ב-י), וכמו שהקב"ה אין סוף כן היא חכמתו וקוב"ה ואורייתא חד (וזה"ק ח"ג עג.), והתורה היא חכמתו יתברך שמו, על כן גם לחכמת התורה אין לה סוף. ואם כי התורה שבכתב מוגבל בחמשה חומשי תורה, מכל מקום

**והנה** עצם מהות של העולם הם שמים וארץ וימים, וכל שאר הבריאה שבתוכה הם רק משמשי העולם, כמה ולבנה וכוכבים ופירות ובעלי חיים וכו'. וכיון שהתורה אין לה סוף, על כן העולם שנברא לפי ציור התורה, בבריאתם רצו להתפשט ולהתרחב עד אין שיעור, דוגמת התורה, שהרי שורש העולם היא מהתורה, והיו מרחיבין והולכין כשתי פקעיות של שתי. אבל באמת גם התורה עצמה צמצם ה' מלגלותה למטה בעולם הזה, ולא נמסר לנו רק חלק קטן מהתורה, על כן מנע ה' גם העולם להתרחב ולהתפשט, ואמר לעולמו די, שיתרחבו בפועל רק לפי ערך התורה שנתגלה למטה. אבל בכך עדיין נשאר בהארץ להתרחב עוד יותר, דוגמת התורה שממנה נבראה. ועל כן מצינו בארץ כח זו, אשר לעת מצוא רווחא וגמדא.

**וזהו** שאמר הכתוב 'ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים', אם אתה רוצה לראות עד כמה ארוכה ורחבה היא התורה, תוכל אתה לראות זאת מהארץ, ששורש בריאתה היא מן התורה, אשר לולא שה' אמר לעולמו די, היו מותחין והולכין עד עכשיו. וכמו כן תוכל לראות זאת מהים שהיה הולך ומתרחב אין שיעור, עד שהוצרכו להפסיקו. ומזה תבין גודל חשיבות התורה, אשר אין לה סוף וערך, ויש להשתדל יותר להשיג עוד את עומקה של תורה אשר אין לה חקר, ויגעת ומצאת תאמן.

לאותו דור, ומאז בכל שנה ושנה ניתוסף על ידי חכמי ישראל גילוי של דברים חדשים שיש בהתורה. ונראה דזהו הענין שאנו אומרים בכל חג השבועות זמן מתן תורתנו, כי מדי שנה בשנה נגזר איזה חלקי התורה יתגלו בשנה זו למטה ללומדי תורה, ויש נתינה חדשה על חלקי התורה שלא נתגלו עדיין עד עתה. ועל זה אנו מתפללים, והאר עינינו בתורתך, שיאיר עיני לומדי התורה למצוא בהתורה עוד חידושים שלא נתגלו עדיין, שבהארתי העינים יראה מה שגנוז בתוך תוכה שלא נתגלה עוד בעולם. ומבקשים ותן חלקנו בתורתך, כי יש לכל אחד ואחד חלק המיוחד לו בתורה, שיתגלה על ידו, ויתן ה' לנו ההארה למצוא החלק שבתורה ששייך אליו.

**והנה** בבריאת העולם אמרו במדרש (ב"ר א-א) ואהיה אצלו אמון (משלי ח-ל), התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה, בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו, לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפושין, כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם, והתורה אמרה בראשית ברא אלקים, ואין ראשית אלא תורה, היאך מה דאת אמר (שם ח-כב) ה' קנני ראשית דרכו ע"כ. ואם כן העולם הזה נברא בהתורה.

## סעודה שלישית

**ויש** לומר עוד על פי מה שכתוב באור מלא (ריש פ' שמות) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה (א-א), דיש לומר על פי מה שהשיב לשואליו הרה"ק ר' משה אסטרהיר זצוק"ל, מחותנו של זקני רבה"ק מזידיטשוב ז"ע (מובא בספר שמועה טובה פ' וארא), על מה שכתב רבי חיים וויטאל (בשער היחודים) שהעינים והחוטם הם שם הוי"ה, וכן שאר האברים רומזים לשמות. הלוא כל הגוים אשר לא מבני ישראל הם, יש להם גם כן חיתוך אברים כמו לישראל עם קדוש. והשיב, דהנה פסקינן להלכה (א"ח הלכות תפילין לב-לב) דכל אות צריך להיות מוקף גויל, ואם לאו אינו אות. ועל כן בני ישראל אשר אבריהם מוקפים ומוגדרים בגבול ומיצר, שלא יביטו בעיניהם רק על פי התורה, ולא ישמעו באזניהם דברים בטלים, ופיהם לא ידברו דברים בטלים ולשון הרע וכו', על כן אבריהם הם אותיות, מה שאין כן הגוים שמשתמשים באבריהם בכל מילי דאיסורא, ואינם עושים היקף וגבול לאבריהם, על כן אצלם אינם נקראים שמות הק' עכדה"ק

**שאו** את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם, במספר שמות כל זכר לגלגלותם (א-ב). ויש להבין הכוונה באמרו 'במספר שמות'. וברמב"ן (א-יה) מבואר, שחוץ ממה שכל העדה הביאו איש שקלו, אמרו לפני משה והנשיאים אני פלוני נולדתי לפלוני ממשפחת פלוני שהוא לשבט ראובן וזולתו, ומשה נותן שקלי כל שבט ושבט במקום מיוחד, וידע מספר הפרט והכלל. ושוב הוסיף הרמב"ן להלן (א-מה), כי הבא לפני אב הנביאים ואחיו קדוש ה', והוא נודע אליהם בשמו, יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם, וכן לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן, כי ישימו עליהם עינם לטובה, יבקשו עליהם רחמים, ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעיט מספרכם ע"כ. וכל זה נרמז במה שאמר הכתוב 'במספר שמות'.

ודפח"ח. וזה רמז לנו כאן התודה"ק, ואלה שמות בני ישראל, אל תקרא שמות (בש"א) אלא שמות (בציר"י), ורצונו לומר שאלה האברים הם שמות אצל בני ישראל עם הקודש דייקא, ואל יקשה לך הלא בעכו"ם גם כן כן כנ"ל, לזה אמרו הבאים מצרימה, שאצל בני ישראל האברים הם בתוך מיצר וגבול וכנ"ל, ועל כן רק לגבי ישראל נקראים שמות ודפח"ח.

**ואם** כן כאשר מונים את בני ישראל, אין מונין רק גופים אלא גם שמות, כי ישראל קדושים יש על פניהם צורת שמות של הקב"ה, ועל זה נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא עליך ויראו ממך (דברים כח-ו). וזהו שאו את ראש כל עדת בני ישראל 'במספר שמות', שאתם סופרים בזה שמות. ומבאר כל זכר 'לגלגלותם', הם אינם דומים לאומות העולם, כי בני ישראל יש להם גלגל הסובב על אבריהם, והאותיות של השמות עליהם הם מוקפים גויל, ועל כן יש במספרם 'מספר שמות'.

\*

**והנה** להלן בפרשה, כאשר נצטוו למנות מספר הלויים, כתיב (ג-טו) פקוד את בני לוי לבית אבותם למשפחותם כל זכר וגו'. ולא נאמר אצלם למנותם 'במספר שמות', ורק במנין של שאר השבטים כתיב כן.

**וכבר** דברנו בזה (עיין שמן ראש חלק יא פ' במדבר ל.) כי מספר בני ישראל הם ששים רבוא (א-מו), וכנגדם יש ששים רבוא אותיות לתורה, אשר כל אחד מישראל שורשו באות אחת (מגלה עמוקות קפו). וכיון שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה (וזה"ק ח"ג עג.), הרי כל אחד מישראל הוא אות משמותיו של הקב"ה. וזהו שאו את ראש כל עדת בני ישראל 'במספר שמות', שהיה סופרים אז שמות של ה' בתורתו.

**ובקדושת** לוי בפרשתנו פירש, כאשר צוה ה' את משה ויפקדם במדבר סיני (א-ט). דיש לדקדק הוי ליה למימר ויפקדם במדבר סיני כאשר צוה ה' את משה. ונראה דהנה השם יתברך נתן התורה לישראל, ונשמת ישראל הם גוף התורה, כי ישראל הם ששים רבוא אותיות לתורה, נמצא ישראל הם התורה, כי כל אחד מישראל הוא אות מהתורה, נמצא שכאשר פקד משה את ישראל למד אז את התורה. וזהו הרמז 'כאשר צוה ה' את משה', הרמז שציווי התורה אשר צוה ה' את משה, הוא בעצמו מה שספר את ישראל. ומזה הטעם נראה, הא דכתיב (א-ט) אך את מטה לוי לא תפקוד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל, כי ישראל הם נגד התורה שבכתב, ומטה לוי הם נגד התורה שבעל פה. וזהו שנאמר בלויים ויפקוד אותם משה 'על פי ה' (ג-טו) ע"כ. ולפי זה מובן שפיר מה דבמנין הלויים לא נאמר 'במספר שמות', כי אין שורשם בתורה שבכתב שמותיו של הקב"ה.

**וי"ש** להוסיף עוד, על פי מה שכתוב בתכלת מרדכי (בפרשתנו אות ו) כי יש בישראל נשמות שאין להם אות בתורה, אלא במקום החלק והריקן שבתורה, שגם הם ממולאים אותיות בהסתר. ועל זה נאמר (דברים לב-מו) כי לא דבר ריק הוא מכם. ובמדרש (ב"ר א-יד), ואם ריק הוא, מכם ע"כ. וזהו שאמרו (ברכות נו). אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון, ששורשם הוא במקום הריק שבתורה, בין פרשה לפרשה ובין אות לאות ע"ש. ויש לזה מקור ממה שאמרו (מועד קטן נו). הרואה ספר תורה שנקרע חייב לקרוע שתי קריעות, אחת על הגויל ואחת על הכתב ע"ש. הרי שגם הגויל מקום הריקן שבתורה, קדושתה כמו עצם האותיות הכתובות. ויש לומר כי שבט לוי שורשם גם כן בהריקן שבתורה, אשר שם יש אותיות בהסתר, ואי אפשר לטופרם, ולכן לא נאמר בשבט לוי במספר שמות.

\*

**גם** יש לומר, דהנה בבעל הטורים (א-ב) העיר, דכאן במנין זה כתיב במספר שמות, ולהלן בפרשת פנחס (כו-ב) לא כתיב באותו מנין במספר שמות ע"ש. ויש לומר דאיתא ברש"י (במדבר כו-ה) משפחת החנוכי, לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזה הוא שמפורש על ידי דוד (תהלים קכב-ד) שבטי י-ה עדות לישראל, השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם. לפיכך בכלום כתיב החנוכי הפלואי, אבל בימנה לא הוצרך לומר משפחת הימני, לפי שהשם קבוע בו יו"ד בראש וה"א בסוף ע"כ. ולכן כאשר צוה ה' למנות את ישראל למשפחותם 'לבית אבותם', ויכולין לחוש שאין החשבון מכוון, כי דלמא לאו אביו הוא, שאנסו אותם המצריים. על כן הודיעם ה' שהוא מעיד על כולם שהם בני אבותיהם, שהרי הטיל שמו עליהם, ועל כל משפחה ומשפחה יש שם י-ה שהטיל בהם ה'. וזהו שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם 'לבית אבותם', שכולם הם בני אבותיהם, 'במספר שמות', שהרי הטיל ה' שמו עליהם.

**ומענתה** שבט לוי שלא היו במלאכת שיעבוד מצרים (רש"י שמות ה-ד), ולא שלטו המצריים בשבטם, הם בודאי כולם בני אבותיהם, דהמצריים לא שלטו בגופם ובנשותיהם, ואין צריכין להעיד עליהם שהם 'במספר שמות', שהטיל ה' שמו עליהם, ורק בשאר השבטים שהיו המצריים מושלים בגופם צריכין עדות ה' שהם בני אבותיהם. אמנם בפרשת פנחס לא הוצרך לומר זאת להם, שהרי שם בהדיא כתיב שה' הטיל שמו עליהם, וכמו שקראם משפחת החנוכי משפחת הפלואי.

**ובזה**, יתבאר מה שלהלן במנין הבכורים גם כן לא הזכיר במספר שמות, אלא אמר ושא את מספר שמותם (מ-ג). כי על בכורי ישראל לא הוצרך לומר עדות ה' שהטיל שמו עליהם שהם בני אבותיהם, כי מנין הבכורים היו בפשטות בכור פטר רחם לאמו, וכמו שנאמר לעיל (ג-ב). ועל בכור מן האם אין צריכין לעדות. אמנם הרי מבואר ברמב"ן (ויקרא כד-י) דקודם מתן תורה היה משפטם לילך אחר הזכר, כמו באומות העולם (יבמות עח): ע"ש. ואם כן יתכן שהבכור הזה הוא בן מצרי, ואינו בכלל ישראל, וצריכין לעדות ה' כי בן ישראל הוא. גם זה אינו, דהרי במכת בכורות הכה ה' את כל בכורי מצרים, ואם היה אביו מצרי, הרי הוא בכור מצרי ונהרג במכת בכורות. ואם כן כל הבכורים שנמצאו במדבר היו כולם רק בכורי ישראל, ואין צריכין להעדות של 'מספר שמות', שהטיל ה' שמו עליהם. ועל כן אמר הכתוב רק ושא את מספר שמותם, כי לא נצרכו לעדות שם ה' עליהם.

\*

**ואיתא** בגמרא (מגילה לא): עזרא תקן להם לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא, אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה. בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא. ומשני אין, עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן ובעצרת על פירות האילן ע"כ. ובתוספות (ד"ה קללות), ואנו קורין במדבר סיני קודם עצרת, כדי שלא להסמיך הקללות שבבחוקותי לעצרת ע"כ.

**ובאמת** יש עוד הפסק מהקללות לעצרת, והיא פרשת ערכין הכתובה בסוף פרשת בחוקותי. והענין הוא, כי לפעמים יתחמץ לב האדם כאשר עומד סמוך לזמן קבלת התורה, שמתעורר הארתה מדי שנה בשנה, לקבל התורה מחדש, כאשר מכיר פחיתות ערכו עד כמה עומד רחוק מקירבת אלוקים. אמנם מפרשת ערכין יוכל ליקח חיזוק, כי התורה נתנה ערך לכל יהודי באשר הוא שם, וכאשר אומר ערכי עלי, או אחרים אומרים עליו ערכו עלי, צריך ליתן כסף ערכו לפי שניו, הרי דגם הפחות שבפחותים יש לו ערך (עיין פרסו יוסף שם אות נא). והטעם כי כל אחד יוכל

להתעלות, ובידו עוד לתקן את כל העבר בתשובה ומעשים טובים. וכמו שמצינו בשמחת בית השואבה, שהיה מרקדין אשרי זקנתנו שכיפרה על ילדותנו (סוכה גג).

**ולא** עוד, אלא שדמי ערכו לא פחות גם משהו ממי שקיבל על עצמו ערך של צדיק גמור, כי בעיני ה' כל אחד יש לו ערך, ואי אפשר לבשר ודם לערוך חשיבות של יהודי, מי הוא יותר ממי, וקטן וגדול שם הוא (איוב ג-ט), ואמרו במדרש (רות רבה ריש פרק ג), רבי מיאשא בר בריה דרבי יהושע נשתקע שלשה ימים בחליו, לאחר שלשה ימים נתישבה דעתו, אמר ליה אביו הן הוית, אמר ליה בעולם מעורב הייתי. אמר ליה ומה חמיתה תמן, אמר ליה הרבה בני אדם ראיתי כאן בכבוד ושם בבזיון ע"כ. הרי לנו כי רק למעלה יודעים מי הוא הגדול ומי הוא הקטן, וראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה (פסחים ג).

**ואיתא** בספר רמתיים צופים על התנא דבי אליהו (רבה פ"ה סוף אות ס) בשם הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זצ"ל, דיש ללמוד זאת, מהא דאמרו (פסחים כה): בכל מתרפאין חוץ מעבודה זרה גילוי עריות ושפיכת דמים [כגון אמרו לו הרוג ישראל חבירך, ואם לאו תיהרג], סברא הוא וכו', מאי חזית דדמא דידך סומק טפי, דלמא דמא דההוא גברא סומק טפי [כלום באתה לישראל על כך אלא מפני שאתה יודע שאין מצוה עומדת בפני פיקוח נפש, וסבור אתה שאף זו תדחה מפני פיקוח נפש, אין זו דומה לשאר עבירות, דמכל מקום יש כאן אבוד נפש, והתורה לא התירה לדחות את המצוה אלא מפני חיבת נפשו של ישראל, וכאן עבירה נעשית, ונפש אבודה, מי יאמר שנפשך חביבה לפני המקום יותר משל זה, דלמא של זה חביבה טפי עליו, ונמצא עבירה נעשית ונפש אבודה] ע"כ. ומבואר שאם יאמרו לאדם גדול ומפורסם, שיהרוג עם הארץ מפחותי ישראל, חייב הוא למסור את נפשו, ולשמור על חיי חבירו, כי צריך לחשוב שמא אותו שפל ונבזה חביב יותר לפני המקום ממנו ע"ש.

**ולכן** קורין פרשה זו קודם מתן תורה, שבפרשה זו ימצא כל אחד חיזוק במצבו, שיש לו תמיד ערך, ובעיני ה' יתכן שיש לו ערך שוה כמו צדיק נשגב, ויגבה לבו בדרכי ה' לקבל על עצמו עול התורה בהתחדשות.

**הגליון הזה נכתב על ידי**

<p>מוה"ר ר' יודא באדאנסקי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב</p>	<p>לעילוי נשמת ב"ק הנה"צ רבי יהושע בן הנה"צ רבי אשר אנשיל זצוק"ל אבד"ק סאמבאטהעלי נפטר יום ה' סיון - ערב שבתות תש"מ לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>הרב ר' נחמן גרינצווייג שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב</p>		
<p>מוה"ר ר' יואל משה בינער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יצחק דייטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יחזקאל שימשאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יושע חיים גאלדבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' אפרים שטערן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>
<p>מוה"ר ר' יואל רובין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יואל גליק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' מענדל האלפערן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' שמואל אהרן שעכטער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' יוחנן אליעזר ב"ר ב"ץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב</p>